

HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

28 Temmuz 2020 tarihli ve 31199 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren Hukuk Muhakemeleri Kanunun’da yapılan başlıca değişiklikler ise şu şekilde açıklanabilir.

- **Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararları**

HMK’nın 20. maddesi gereği, ilk derece mahkemeleri tarafından görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi halinde, kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde, dava açılmamış sayılır. Yeni yapılan değişiklik ile birlikte bu kararın, görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece re’sen verileceği düzenlenmiştir.

- **Duruşmaların Aleniliği**

HMK’nın 28. maddesinde, duruşmaların aleniliği ilkesinin istisnai halleri düzenlenmiştir. Kanun ile birlikte, HMK’da güvence altına alınan, duruşmaların bir kısmının veya tamamının gizli olarak yapılması halleri arasına “**yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin kesin olarak gerekli olması**” hali de eklenmiştir.

- **Hakimin Reddi Sebepleri Ve Usulü**

Kanun’un getirdiği yeni düzenleme ile, HMK’nın hâkimin reddi sebeplerinin sayıldığı 36. maddesinin (c) fıkrasına; hâkimin reddi sebepleri arasına, hâkimin davanın tarafları arasında, “**uyuşmazlıkta arabuluculuk veya uzlaştırmacılık yapmış bulunması**” hali de eklenmiştir. Kanun kapsamında ayrıca, HMK’nın 38. maddesinin dokuzuncu fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır. Bu sayede uyuşmazlık bakımından esas hüküm verilmesini beklemeye gerek olmaksızın, hâkimin reddi kararlarına karşı doğrudan istinaf yoluna başvuru yapılmasının önu açılmıştır.

- **Kesin Süreler**

HMK'da yer alan kesin sürelerle ilişkin maddenin mahkeme hakimlerince farklı şekillerde uygulandığı görülmekteydi. **Yapılan değişiklik ile hakimler, kesin süreye konu olan işlemi, hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açıklamakla ve bu süreye uyulmamasının hukuki sonuçlarını açıkça tutanağa geçirerek taraflara ihtar etmekle yükümlüdür.**

- **Cevap Dilekçesinin Sunulması İçin Verilen Ek Sürenin Başlayacağı Tarih**

HMK'da yer alan cevap dilekçesi için verilen ek sürenin başlayacağı tarih, kanunda açık hüküm olmaması sebebiyle farklı uygulamalara sebep olmaktadır. Bazı mahkemeler ek süreyi "süre uzatımına ilişkin verilen ara kararın tebliği ile" bazen de "cevap dilekçesi süresinin bitiminden itibaren" başlatmaktaydı. **28 temmuzda yapılan değişiklik ile bu farklı uygulamaların önüne geçilmiş ve cevap dilekçesi için istenen ek süreni cevap süresinin bitiminden itibaren başlayacağı hükme bağlanmıştır.**

- **Bilirkişi Raporuna Karşı Ek İtiraz Süresi**

HMK'nın 218. maddesinde Kanun ile önemli bir değişiklik yapılmıştır. Daha önce HMK'da olmayan bir ek süre imkanı, bilirkişi raporuna karşı yapılacak itirazlar için ek süre getirilmiştir.

Bilirkişiye itiraz için iki haftalık itiraz süresi içinde hazırlanmasının çok zor veya imkânsız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi halinde; yine bu süre içinde mahkemeye başvuran tarafa, itiraz süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak ve iki haftayı geçmemek üzere ek süre verilebileceği düzenlenmiştir.

- **Belirsiz Alacak Davasına Yönelik Değişiklikler**

Kanun ile, HMK'nın 107. maddesinin 3. fıkrasında yer alan "*Ayrıca, kısmi eda davasının açılabilirdiği hâllerde, tespit davası da açılabilir ve bu durumda hukuki yararın var olduğu kabul edilir.*" hükmü yürürlükten kaldırılarak, ilgili madde başlığı "*Belirsiz Alacak Davası*" olarak değiştirilmiştir. Aynı maddenin 2. fıkrasında yapılan kapsamlı değişiklik ile, **karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olduğunda, hâkim tarafından tahkikat sona ermeden verilecek iki haftalık kesin süre içinde davacının, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın talebini tam ve kesin olarak belirleyebileceği belirtilmiştir.**

- **Harç Ve Gider Avanslarına Yönelik Yapılan Değişiklikler**

Kanun kapsamında HMK'nın 120. maddesinde yapılan değişiklik uyarınca, eski düzenlemede yer alan dava açma sırasında delil avansının mahkeme veznesine yatırılması zorunluluğu kaldırılmıştır. **Bu doğrultuda delil avansı taraflardan her birinin ikamesini talep ettiği delil**

için mahkemece belirlenecek ve dava sürecinde ödenecektir. Böylece uygulamada yaşanan yüksek avans yatırılması problemine çözüm sağlanmıştır.

- **Davanın Geri Alınması Ve Dava Konusunun Devri**

HMK'nın 123. maddesine Kanun ile yapılan ekleme ile, davacının **davasını geri alması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği** hükme bağlanmıştır. HMK'nın 125. maddesinin 2. Fıkrası yeniden düzenlenerek; davacının dava açıldıktan sonra dava konusunu devredecek olması halinde ve dava davacı aleyhine sonuçlanırsa, **dava konusunu devreden ve devralanın yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olacağı** hükme bağlanmıştır.

- **İddia Ve Savunmanın Genişletilmesi Veya Değiştirilmesi Yasağı**

HMK'nın 149. Maddesinde, ön inceleme duruşmasına taraflardan birinin mazeretsiz olarak gelmediği durumlarda, duruşmaya gelen taraf onun muvafakati aranmaksızın iddia veya savunmasını genişletebilmekte yahut değiştirebilmekteydi. 28 Temmuz tarihinde yapılan değişiklik ile bu süre değiştirilmiştir. **Yeni düzenlemeye göre, dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia veya savunmanın genişletilemeyeceği yahut değiştirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.**

- **Ses Ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmalara Katılıma Yönelik Değişiklikler**

HMK'nın ses ve görüntü nakli vasıtasıyla duruşmalara katılıma yönelik 149. maddesinde yer alan *tarafaların rızası olmak şartıyla* ibaresi kaldırılmıştır. Değişiklik ile **taraflardan birinin talebi üzerine, talep eden tarafın veya vekilinin aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine; mahkemece resen veya taraflardan birinin talebi üzerine tanığın, bilirkişinin veya uzmanın da aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden dinlenilmesine karar verilebileceği** düzenlenmiştir.

- **İslaha Yönelik Değişiklikler**

Bilindiği üzere, ıslah müessesine ilişkin, ıslahın bozma sonrası yapılıp yapılmayacağı hususunda pek çok tartışma ve içtihat mevcuttu. Yapılan değişiklikle birlikte, HMK'nın ıslah kurumunu düzenleyen 117. maddesine Kanun ile eklenen 2. fıkra uyarınca, **Yargıtay'ın bozma kararından veya bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararından sonra dosya ilk derece mahkemesine gönderilirse, ilk derece mahkemesinin tahkikata ilişkin bir işlem yapması halinde tahkikat sona erinceye kadar da ıslah yapılabilir.** Buna karşın, bozma kararına uyulması halinde ortaya çıkan aleyhe hüküm verme yasağı, usuli kazanılmış hak gibi hukuki durumlar ortadan kaldırılamayacaktır.

- **Sözlü Yargılamaya Yönelik Değişiklikler**

Kanun ile, sözlü yargılamanın düzenlendiği HMK'nın 186. maddesi; "*Mahkeme, tahkikatın bittiğini tefhim ettikten sonra aynı duruşmada sözlü yargılama aşamasına geçer. Bu durumda taraflardan birinin talebi üzerine duruşma iki haftadan az olmamak üzere ertelenir. Hazır bulunsun veya bulunmasın sözlü yargılama için taraflara ayrıca davetiye gönderilmez.*" şeklinde değiştirilmiştir. Bu doğrultuda, kural olarak artık tahkikat duruşmasının sonunda, aynı duruşmada sözlü yargılama safhasına geçilebilecektir.

- **Ticari Defterlerin İbrazı Ve Delil Olmasına Yönelik Değişiklikler**

HMK'nın 222. maddesinde yer alan eski düzenlemeye göre, karşı tarafın ticari defterlerinin uyumsuzluk konusuyla ilgili hiçbir kayıt içermemesi durumunda, ticari defterlerini ibraz eden tarafın defterindeki kayıtlar sahibi lehine delil olarak kullanılabilirdi. Kanun ile yapılan yeni düzenlemeye göre, "*ticari defter kayıtlarının sahibi ve halefleri lehine delil olarak kabul edilebilmesi için, diğer tarafın aynı şartlara uygun olarak tutulmuş ticari defterlerindeki kayıtların bunlara aykırı olmaması veya diğer tarafın ticari defterlerini ibraz etmemesi yahut defter kayıtlarının aksinin senet veya diğer kesin delillerle ispatlanmamış olması*" gerekmektedir. Bu doğrultuda, artık diğer tarafın kanuni şartlara uygun olarak tutulan ticari defterlerinin, ilgili hususta hiçbir kayıt içermemesi hâlinde ticari defterler, sahibi lehine delil olarak kullanılamayacaktır.

- **Hükmün Tamamlanmasına Yönelik Değişiklikler**

Kanun ile, HMK'ya eklenen madde 305/A hükmü gereğince, taraflardan her biri; nihaî kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde, yargılamada ileri sürülmesi veya kendiliğinden hükme geçirilmesi gerekli olmasına rağmen, hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen hususlarda ek karar verilmesini isteyebilecek ve bu karara karşı kanun yoluna başvuru yapabileceklerdir.

- **İhtiyati Tedbir Ve İhtiyati Tedbire Muhalefet Cezasına Yönelik Değişiklikler**

İhtiyati tedbir kararını düzenleyen HMK'nın 391. maddesinde Kanun ile yapılan değişiklik doğrultusunda, yüzüne karşı ve aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf da kanun yoluna başvurabilecektir. HMK'nın 393. maddesinde Kanun'un getirdiği değişikliğe göre ise, ihtiyati tedbir kararının uygulanması için, bu kararın, tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorunda olduğu hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte HMK'nın 394. maddesinde yapılan revizyon ile, ihtiyati tedbir kararına karşı yapılacak olan itirazların esas davaya bakan mahkeme tarafında karara bağlanacağı düzenlenmiştir. Ayrıca, HMK'nın 398.

Hukuk &
Danışmanlık

maddesine Kanun ile getirilen yeni düzenleme uyarınca, ihtiyati tedbir kararına muhalefet halinde uygulanacak prosedür belirlenmiştir.

EDU HUKUK & DANIŞMANLIK